

УДК [94 : 930] (497.4) «1918»

«ЖОЛГЕРОВА УСТАВА» ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ СЛОВЕНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ЗА ЧАСІВ ДЕРЖАВИ СХС (жовтень-листопад 1918 р.)

Катерина Мальшина¹, Владислав Волобуєв²

¹Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України
Україна, 02000, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
e-mail: kata_mascot@i.ua

²Запорізький національний технічний університет
69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
E-mail: mcmarvel@bigmir.net

Наприкінці Першої світової війни Словенія, яка перебувала у складі Австрії майже 1100 років, пережила глобальний переворот у політичному житті, який вплинув на її подальший розвиток у всіх сферах. Її земля слугувала фронтом – Сочанський австро-італійський фронт проходив саме тут. Її населення, вже тоді поділене між Австрією та Італією (Венеціанська Словенія відійшла до Італії ще у 1867 р.) слугувало «гарматним м'ясом» для обох сторін. Фронти, що розвалювалися у жовтні-листопаді 1918 р., породили маси подорожуючих вояків у всіх напрямках, а Словенія завжди була перехрестям імперських доріг у напрямках південь-північ і схід-захід, через свій особливий гірський ландшафт.

Італія вимолила собі Приморську частину Словенії (та Далмацію) в Антанти за зраду Троїстого союзу та закріпила це пактом у Лондоні у 1915 р., й італійські війська окупували не тільки її Примор'я, але зайшли ще далеко вперед, майже до теперішньої її столиці Любляни. У цій хуткій круговерті подій у Словенії 31 жовтня 1918 р. було створено Національний уряд, який взяв на себе відповідальність за налаштування політичного та соціально-економічного життя, а головне – за формування озброєних сил для налагодження порядку всередині та встановлення справедливих етнічних кордонів. Це був період існування Держави СХС (словенців, хорватів і сербів), яка потім 1 грудня 1918 р. об'єдналася з Королівствами Сербії та Чорногорії у Королівство СХС.

Комплекс джерел з цього цікавого етапу словенського державотворення досить багатий. З окремих документів стосовно процесу словенського державотворення у 1918 р. недавно видано важливий документ – «Жолгерову уставу» (слов. «устава» – конституція) [10, с. 119-128] – постанову про Тимчасову адміністрацію у Словенії. Її видав Національ-

ний уряд СХС у Любляні 14 листопада 1918 р.

В останні десятиліття з'являється все більше історичних досліджень про події «доби перевороту» 1918 р. Головним дослідником цього часу є Ю. Перовшек [7, с. 49-75; 8; 15, с. 208-209], який торкався питань тимчасової адміністрації у кількох своїх роботах, статтях і дискусіях. Також питання політичної історії Словенії у рамках Держави СХС висвічували М. Стіпловшек [17, с. 18-29] і Б. Балковець [2]. Вони вказують на те, що Національний уряд у Любляні сам керував словенською територією та був вищою адміністративною інстанцією для всіх відомств та органів державної влади.

Хорватська історіографія не звертала особливої уваги на постанову. Один з провідних хорватських істориків, Ф. Шишич [18], який опублікував документи про створення Королівства СХС, цього документа не згадує; також не публікували її у своїй збірці документів про створення югославської держави Д. Янкович і Б. Крізман [5], хоча ця постанова набагато важливіша за багатьох інших виданих ними документів щодо діяльності Національної ради у Загребі та Національного уряду СХС у Любляні.

Крім тексту самої Постанови, важливими джерелами для вивчення її характеру та значення є матеріали словенського політичного друку (клерикальні, ліберальні та соціалістичні газети) [6; 9; 14; 16] та мемуари сучасників: про постанову та її значення для історії словенців у 1920-ті роки писали діяч Національного уряду Словенії Янко Брейць [4, с. 165-166] і Ловро Богатай [3, с. 373-374].

Метою дослідження є з'ясувати зміст документу, його характер, очікування авторів і результати реалізації положень, а також його значення для словенського державотворчого процесу.

Постанову готувала урядова комісія на чолі з Іваном Жолгером, визнаним найкращим ек-

спертом з адміністративного права по всій тодішній Австро-Угорській імперії. Тому, через ім'я головного автора та важливість її положень для формування національної держави, у той час постанову називали «Жолгеровою конституцією».

Вона складалася зі вступної частини та 17 тематичних розділів, які охоплювали всі положення діяльності Національного уряду СХС у Любляні й інших провідних і найбільш важливих інститутів у Словенії.

На підставі постанови, Національний уряд СХС у Любляні здійснював владу й управління на всій території Словенії: у Крайні, Гориції, словенській Істрії, Трієсті та його околицях, у частинах Штирії та Карінтії, які перебували у Державі СХС. За постановою, Національний уряд СХС у Любляні практично управляв більшістю словенських земель, що було важливим кроком до виконання програми Об'єднаної Словенії. Адміністративним центром Словенії стала Любляна. Тимчасова адміністрація була повинна працювати до прийняття нової конституції, як і Національний уряд СХС у Любляні повинен був управляти Словенією автономно.

Постанову підготувала комісія з адміністративних питань Національного уряду СХС у Любляні, призначена на 7-му засіданні уряду 7 листопада 1918 р. [12, т. 1., с. 83; 14; 16]. До комісії входили 7 членів: два чиновника у галузі політичного управління, а також по одному чиновнику з фінансової, освітньої та судової адміністрації й один чиновник з провінціального комітету. Керівником Комісії з адміністративних питань був призначений І. Жолгер, найвідоміший словенський експерт Австро-Угорської монархії з правових питань у галузі адміністративного права, який після розпаду імперії запропонував свій професійний потенціал словенським органам влади. Комісії було доручено негайно приступити до роботи й, у разі необхідності, залучати незалежних експертів. За свідченням Я. Брейця, у роботі з Жолгером співпрацював Хенрік Стеска [4, с. 166].

Текст був датований 14 листопада 1918 р. та переданий до Національного уряду для затвердження та публікації. Національний уряд обговорював його на своєму 17-му засіданні 16 листопада 1918 р. З протоколу засідання можна побачити, що Національний уряд навіть тільки три зауваження, а саме: у розділі I пропонувалося не віддавати повністю Істрію, тому що Істрія географічно й економічно тяжіє до Внутрішньої Словенії; у розділі X, який стосувався Торгово-промислової палати у Любляні, передбачалося, що до зони її діяльності також

включаються Трієст і його околиця [12, т. 1, с. 114].

Рішення про публікацію постанови в «Офіційному віснику» Національний уряд прийняв на своїй 18-й сесії 18 листопада 1918 р. [12, т. 1, с. 118], а публікацію доручив Брейцю, тодішньому комісарові з внутрішніх справ. Постанову було опубліковано в «Офіційному віснику» Національного уряду СХС у Любляні від 21 листопада як проголошення Національного уряду № 111, датоване 14 листопада 1918 р. [10].

Вступ до постанови містить надзвичайно важливий абзац, що постанову було створено й опубліковано за погодженням з Національною радою СХС у Загребі як найвищим представником національної волі словенців, хорватів і сербів, з тим щоб створити тимчасову адміністрацію для Крайни, Гориції, словенської частини Істрії, Трієста з околицею, Штирії та Карінтії як частин Держави СХС. Влада на цих землях була у руках Національного уряду СХС у Любляні.

І розділ «Загальні фундаментальні умови» складався з 6 пунктів, в яких подано правове обґрунтування постанови. Визначено період дійсності постанови, межі території, на якій Національний уряд СХС у Любляні здійснює владні й адміністративні повноваження, поділ повноважень між Національною радою СХС у Загребі та Національним урядом СХС у Любляні; визначено склад уряду, його адміністративні підрозділи та функції. Національний уряд СХС у Любляні на цій території проголошувався вищою адміністративною інстанцією.

ІІ розділ «Політичне управління» окреслює юрисдикцію відділу внутрішніх справ.

ІІІ розділ «Місцеве самоврядування» прописав компетенції Національного уряду щодо автономних органів влади, компетенції окружних політичних органів щодо муніципальних комітетів і приходів, компетенції спеціальних ліквідаційних комісій щодо ліквідації імперських провінційних комітетів;

ІV розділ «Шкільне управління» визначав, що в управлінні освітою вищим органом є відділ освіти та релігії. Для забезпечення роботи шкільних рад на всій території Національного уряду постанова встановлювала вищу шкільну раду, її склад і чин обрання членів;

V розділ «Відправлення правосуддя» встановив Вищий окружний суд у Любляні та його повноваження; зона його дії поширювалася на Крайну, Каринтію та Штирію. У Трієсті залишався Вищий окружний суд, який підпорядковувався Національному урядові СХС у Любляні.

Територію Каринтії було тимчасово підпо-

рядковано Нотаріальним палатам у Любляні та Цельє, зона діяльності колегії адвокатів у Любляні поширювалася на всю територію Національного уряду СХС у Любляні.

VI розділ «Торгово-промислова інспекція» передбачала, що зона її діяльності поширювалася на всю територію Національного уряду СХС у Любляні, вона підпорядковувалася відділові соціального забезпечення.

VII розділ «Фінансове управління» передбачав, що всі фінансові повноваження, всі фінансові установи, всі грошові кошти та фінансові монополії знаходяться під вищим керівництвом відділу фінансів Національного уряду СХС у Любляні.

VIII розділ «Пошта» встановлював управління пошти та телеграфу у Любляні, яке підпорядковувалося відділові транспорту Національного уряду.

IX розділ «Управління залізниць» підпорядковувало залізничне управління відділові транспорту Національного уряду.

X розділ «Торгово-промислова палата» розповсюджував зону діяльності палати на всю територію під управлінням Національного уряду.

XI розділ «Управління шахтами та рудниками» визначав, що всі гірничорудні підприємства у Каринтії та Штирії, оскільки вони є територією держави словенців, об'єднуються під управлінням гірничорудної окружної управи у Любляні та Цельє.

XII розділ «Управління міри і ваги»; всі інспекції міри та ваги на території відносилися до відділу громадських робіт і ремесла Національного уряду.

XIII розділ «Аграрне управління» регіональні комісії та міністерський комітет з аграрних операцій об'єднувалися у більш високу комісію з аграрних операцій у Любляні.

XIV розділ «Збройні формування» встановлювала вище військове командування у Любляні, зона діяльності охоплювала всю територію Національного уряду. Угрупування підпорядковувалися відділові внутрішніх справ Національного уряду. Контроль за службою жандармерії доручався командуванню та відділові національної оборони Національного уряду.

XV розділ «Адміністративний суд»; у Любляні було створено спеціальну палату адміністративної судової системи.

XVI розділ «Офіційний вісник» передбачав, що закони, постанови й інші офіційні оголошення, що діяли на всій території Національного уряду, підлягали публікації в офіційному журналі Національного уряду.

XVII розділ «Остаточні положення» залишав дійсними всі діючі закони та постанови, якщо вони не суперечили умовам, визначеним у попередніх розділах. Положення цієї постанови вступали у силу на дату її розголошення. Відповідальність за реалізацію положень постанови було покладено на Національний уряд СХС у Любляні.

Постанову про Тимчасову адміністрацію на території Національного уряду СХС у Любляні було датовано 14 листопада 1918 р. і з цього дня мало вступити у силу. Указ підписали: прем'єр-міністр Погачник, повірений з внутрішніх справ Я. Брейць, повірений зі справ сільського господарства прелат Я. Калан, повірений з питань соціального забезпечення Е. Кристан, повірений фінансів Ф. Куловець, повірений з питань транспорту Пестотник, повірений зі справ національної оборони Погачник, повірений з правосуддя В. Равніхар, повірений з громадських робіт і ремесел інж. Ремець, повірений з питань громадських робіт І. Тавчар, повірений з питань торгівлі та промисловості К. Тріллер, повірений з освіти та релігії Верстовшек [10].

Відсутній підпис повіреного з охорони здоров'я Я. Бреця, який перебував у Гориці та рідко відвідував засідання Національного уряду. Відповідно до пункту 3 Першого розділу постанови, Національний уряд виконував свої обов'язки до прийняття нової конституції Королівства сербів, хорватів і словенців.

21 листопада 1918 р. про видання постанови в «Офіційному віснику» інформували центральні словенські газети «Словенець» і «Словенський народ» [9].

В обох статтях було підкреслено, що постанову було опубліковано за погодженням з Національною радою у Загребі, що відповідно до положень постанови все управління у провінціях Крайна, Гориція, Трієст з околицею й у словенських частинах Штирії та Каринтії зосереджено у руках Національного уряду СХС у Любляні.

У комюніке було відзначено, що Національний уряд СХС у Любляні та його відділи є вищий адміністративний орган і службова інстанція для всієї державної влади на своїй території, компетенції якої включають всі справи колишніх імперських міністерств у Відні, намісництв і провінційних урядів, а також всі справи колишніх провінційних комітетів [6].

Я. Брейць іменував постанову новим конституційним планом Словенії, однак Л. Богатай вважає її міжнародним договором, який розділив адміністративні та владні пов-

новаження між Національною Радою СХС у Загребі та Національним урядом СХС у Любляні. Національний уряд був не тільки вищим адміністративним, а й законодавчим органом у Словенії. Дійсність його указів і постанов, виданих до 1 грудня 1918 р., визнали центральний уряд у Белграді та Видовданська Конституція [3, с. 378].

Л. Богатай вважав, що постанова про Тимчасову адміністрацію після об'єднання 1 грудня 1918 р. також мала повну силу. Про це свідчить той факт, що центральний уряд у Белграді у 1919 р. при створенні своїх нових управлінь по всіх областях створив у Любляні також «делегацію Міністерства фінансів для Словенії й Істрії», відділ охорони здоров'я для Словенії й Істрії, відділ лісового господарства для Словенії й Істрії [12, с. 19-20; 17, с. 22], які були у безпосередньому підпорядкуванні відповідних міністерств центрального уряду у Белграді; зона їх діяльності також охоплювала Істрію, яку потім окупувала Італія.

Постанова про тимчасову адміністрацію була сформульована у нестабільних політичних обставинах після Першої світової війни, коли деякі європейські країни сколихнули політичні, соціальні й економічні труднощі та вже почалася підготовка до післявоєнного переустрою Європи. Національний уряд СХС у Любляні розумів необхідність поспішати з виданням постанови, щоби узаконити та зміцнити свою владу на всіх словенських землях. Словенські фахівці з права вже тоді повідомляли, що І. Жолгер і його колеги підготували конституцію-постанову ще до розпаду Австро-Угорської імперії [1, с. 131; 13, с. 374], але про це ще не знайдено письмових доказів.

Про підготовку постанови існують повідомлення про те, що Іван Жолгер і його колеги підготували план тимчасової конституції й адміністрації у Словенії у Відні вже за кілька місяців до перевороту у жовтні 1918 р. У підготовці приймали участь словенські чиновники у міністерствах Відня. Саме цей план практично без змін було опубліковано в якості Постанови [1, с. 131].

Повіренство внутрішніх справ призначило комісію з адміністративних питань на чолі з Іваном Жолгером, який, можливо, вже мав підготовлену й обговорену чернетку. Адміністративна комісія остаточно розробила план переустрою державного управління на час перехідного періоду, який був опублікований в Офіційному журналі під заголовком «Постанова спільного уряду про тимчасову адміністрацію на території Національного уряду СХС в Любляні».

Постанову розробили у дуже короткий проміжок часу – з 7 до 14 листопада 1918 р. Адміністративна комісія датувала її 14 листопада, тобто днем, коли передала її до Національного уряду для розгляду та затвердження; однак уряд опублікував в «Офіційному віснику» тільки 21 листопада 1918 р. Для Національного уряду було важливо видати постанову якнайшвидше, тому датування постанови не змінили. За допомогою цієї дати уряд бажав отримати більш вигідну позицію у політичних дискусіях і міжнародних переговорах.

Під час підготовки постанови у Женеві проходили жорсткі переговори про умови об'єднання Держави СХС з Королівствами Сербії та Чорногорії, та про майбутнє нової держави. Державу СХС складали: Словенія, Хорватія, Істрія, Далмація і Боснія та Герцеговина, на переговорах її представляв президент Національної ради у Загребі д-р Антон Корошець, який, разом з іншими учасниками переговорів, 9 листопада 1918 р. підписав Женевську угоду. Наскільки добре А. Корошець був проінформований про те, що відбувається у країні, невідомо; ймовірно, він не мав всієї інформації про підготовку постанови про тимчасову адміністрацію у Словенії.

10 листопада 1918 р. у Любляні пройшов мітинг соціал-демократів [5, т. II, с. 543]. На мітингу вони висловили вимогу, щоби Національна рада у Загребі оголосила єдину югославську державу, опублікувала тимчасові законодавчі розпорядження та скликала міжнародну соціалістичну конференцію. Мітинг соціал-демократів також вимагав проголосити основні конституційні укази по всій югославській території колишньої австрійської імперії.

Також у цей час, за пропозицією Національного уряду Далмації у Спліті [8, с. 133-144; 12, т. I, с. 123-124; 15, с. 218], йшла підготовка угоди про об'єднання Держави СХС з Королівствами Сербії та Чорногорії на чолі з сербською династією Карагеоргієвичів. На цю пропозицію міцно вплинула італійська окупація значної частини словенської та хорватської території. Крім того, становище Національного уряду у Любляні ускладнювалося відсутністю єдності словенських політичних таборів і боротьбою за північний словенський кордон. За цих обставин адміністративна комісія поспішала з підготовкою постанови про тимчасову адміністрацію, в якій вона намагалася юридично обґрунтувати з'єднання словенських земель, як того вимагала програма Об'єднаної Словенії.

У постанові точні межі словенської етнічної території не були визначені, вони були окрес-

лені рамково – як список окремих територій-провінцій. Словенія на той момент мала встановлений кордон – на межах провінцій Крайни та Штирії – з Хорватією. За словенський кордон з Австрією йшли бої. Повністю відкритим було питання про західний кордон Словенії з Італією, так як Горицію, Трієст, Істрію та велику частину Крайни за Лондонською угодою 1915 р. зайняла італійська армія. З огляду на вищевикладені факти, Національний уряд у Любляні, насправді, мав свою власну адміністрацію та контроль на території більшої частини Крайни, на півдні Штирії та Каринтії, які були тоді частиною Держави СХС.

Незважаючи на цю ситуацію, найбільше значення постанови про тимчасову адміністрацію полягає у тому, що вона вперше вголос вказала на початок реалізації програми з'єднання словенських етнічних земель в одну адміністративну одиницю - Об'єднану Словенію, під керівництвом свого Національного уряду у Любляні, і Любляна стала адміністративним центром Словенії, де були створені найвищі владні органи й установи, які поширили зону своєї діяльності з території колишньої Крайнської провінції на всю територію Словенії.

Через два дні після публікації постанови в «Офіційному віснику» у рамках Національної ради у Загребі почалися перемовини про підготовку до з'єднання Держави СХС з Королівствами Сербії та Чорногорії. Дотримуючись веління сербської сторони, 1 грудня 1918 р. було проголошено об'єднання всіх західно-південних слов'ян в одній державі – Королівстві сербів, хорватів і словенців. Злиття було фатальним для здійснення постанови про тимчасову адміністрацію у Словенії та її надбань.

Певні кола сербських політиків відхилили ідею автономії Словенії на чолі з її власним Національним урядом. Як пише Я. Брейць, уряд прагнув зберегти ситуацію у Словенії до прийняття нової конституції. Він також зазначав, що Словенія через недотримання статускво зазнала першого великого розчарування після приєднання до нової спільної держави [4, с. 165].

Після 1 грудня 1918 р. було скасовано Національні уряди, у тому числі словенський, та введено Провінційні уряди. Почалося введення сербського централізму та поступовий наступ на автономію Словенії, усуваючий самоврядні адміністративні органи. Таким чином, постанова стала невиконаним державотворчим актом у реалізації програми Об'єднаної Словенії.

Постанова про тимчасову адміністрацію на території Національного уряду СХС у Любляні, безумовно, є одним з найбільш важливих державотворчих актів, прийнятих та опублікованих Національним урядом протягом короткого часу його роботи. Положення постанови виявили свою важливість для історії словенського державотворення. Її зміст мав характер конституції, на кшталт Основного закону. За очікуванням її авторів і сучасників, вона мала наблизитися до міжнародного договору, який ставив би Національний уряд СХС у Любляні у відносини конфедерації з Національним Вічем у Загребі. Тобто при реалізації положень постанови устрій Держави СХС ставав конфедеративним, а Словенія здобувала офіційно закріплений статус повної автономії – статус, який вона вже мала, але лише на практиці. Це був найважливіший етап за всю історію попереднього словенського державотворчого процесу, продовження якого було перервано 1 грудня 1918 р. на період до кінця Другої світової війни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Andrejka R. Zasluzni slovenski upravni jurist // Pol stoletja druzstva Pravniki. Ljubljana: Društvo «Pravnik», 1939.
2. Balkovec B. Prva slovenska vlada 1918-1921. Ljubljana: Učene delavnice, 1992.
3. Bogataj L. Uprava v Sloveniji od prevrata 1918 do izvršitve Vidovdanske ustave // Slovenci v desetletju 1918-1928. Ljubljana: Leonova družba, 1928. S. 373-374.
4. Brejc J. Od prevrata do ustave // Slovenci v desetletju 1918-1928. Ljubljana: Leonova družba, 1928. S. 165-166.
5. Ribnikar P. Naredba o prehodni upravi v Sloveniji iz leta 1918 in njen pomen za Slovenijo // Arhivi. 2003. Št. 1. S. 119-128.
6. Janković D., Krizman B. Građa o stvaranju jugoslovenske države (1.1. – 20.XII.1918). Tom II. Beograd: Institut društvenih nauka, 1964.
7. Komunike Narodne vlade SHS v Ljubljani // Slovenski narod. 1918. Št. 276. 22 november.
8. Perovšek J. Oblikovanje slovenske nacionalne države leta 1918 // Prispevki za zgodovino delavskega gibanja. 1985. Št. 1-2. S. 49-75.
9. Perovšek J. Slovenska osamosvojitve v letu 1918. Ljubljana: Modrijan, 1998.
10. Prehodna uprava v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani // Slovenec. 1918. št. 268, 21 november.
11. Prehodna uprava v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani // Uradni list Narodne vlade SHS v Ljubljani. 1918. Št. 11. 21 november.
12. Sejni zapisniki narodne vlade Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani in deželnih vlad za Slovenijo 1918-1921. Kn-1-3. Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 1998.
13. Simić V. Ivan Žolger // Enciklopedija Slovenije. Zv. 15. Ljubljana: Modrijan, 2001. S. 374.
14. Slovenec. 1918. Št. 257. 8 november.
15. Slovenska kronika XX. stoletja 1900-1941. Zv. 1-2. Ljubljana: Nova revija, 1995-1996.
16. Slovenski narod. 1918. Št. 254. 8 november.
17. Stiplovšek M. Državne ureditve na jugoslovanskem ozemlju Slovenije 1918-1929 // Arhivi. 1995. Št. 1-2. Str. 18-29.
18. Šišić F. Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914-1919. Zagreb: Matica Hrvatska, 1920.

Мальшина Катерина, Волобуєв Владислав «Жолгерова устава» як джерело для вивчення проблем словенського державотворення за часів Держави СХС (жовтень-листопад 1918 р.)

Стаття розкриває зміст Постанови про тимчасову адміністрацію у Словенії під час її перебування у складі Держави Словенців, хорватів і сербів (Держави СХС), за своїм характером та ім'ям автора відомої як «Жолгерова конституція» (слов. – устава), а також результати реалізації її положень та її значення для словенського державотворчого процесу. Постанову розробляли як Основний закон, її 17 тематичних розділів охоплювали всі сфери діяльності Національного уряду й інших провідних інституцій на території Словенії, вільній від італійської, австрійської й угорської окупації. У ній вперше проявився початок вирішення словенського національного питання – реалізації програми з'єднання словенських етнічних земель в одну адміністративну одиницю – Об'єднану Словенію, з власними національними владними органами й установами. Вона також мала характер міжнародного договору між Національним урядом СХС у Любляні з центральним органом Держави СХС – Національним Вічем у Загребі, який вказував на відносини конфедерації між ними та на повну автономію Словенії.

Ключові слова: Держава СХС, Об'єднана Словенія, словенський державотворчий процес, «Жолгерова конституція», конфедерація, повна автономія

Мальшина Катерина, Волобуєв Владислав «Жолгерова устава» как источник для изучения проблем словенского государства во времена государства СХС (октябрь-ноябрь 1918 г.)

Статья раскрывает содержание Постановления о Временной администрации в Словении во время ее пребывания в состав Государства Словенцев, Хорватов и Сербов (Государства СХС), по своему характеру и имени автора известного как «Жолгерова конституция» (слов. – устава), а также результаты реализации ее положений и ее значение для словенского процесса государственного строительства. Постановление разрабатывали как Основной закон, его 17 тематических разделов охватывали все сферы деятельности Национального Правительства и ведущих институций на территории Словении, свободной от итальянской, австрийской и венгерской оккупации. В ней впервые проявилось начало решения словенского национального вопроса – реализации программы воссоединения словенских этнических земель в одну административную единицу – Объединенную Словению, с собственными национальными органами власти и учреждениями. Постановление также имело характер международного договора между Национальным Правительством в Любляне с центральным органом Государства СХС – Национальным Вечем в Загребе, который указывал на отношения конфедерации между ними и на полную автономию Словении.

Ключевые слова: Государство СХС, Объединенная Словения, словенский государственно процесс, «Жолгерова конституция», конфедерация, полная автономия

Malshina Kateryna, Volobuev Vladislav «Zholger's constitution» as a source for studying the problems of the Slovenian state creation in the days of the State of the SCS (October-November 1918)

The article deals with the contents of the Decree on the Provisional Administration in Slovenia during its membership in the State of the Slovenes, Croats and Serbs (the State of SCS), known as the «Zholger's conststution» (Slovenian – «Zholgerova ustava») by its nature and the author's name, as well as the results of its provisions implementation and its significance for the Slovenian state-building process. The resolution was developed as The Basic Law, its 17 thematic sections covered all areas of the National Government and other leading institutions on the territory of Slovenia, free of Italian, Austrian and Hungarian occupation. It first revealed the beginning of a solution to the Slovenian national question – the implementation of the program of joining the Slovene ethnic lands into one administrative unit – United Slovenia, with its own national authorities and institutions. The Decree also had the character of an international treaty between the National Government in Ljubljana and the central body of the State of the SCS – the National Council in Zagreb, which pointed to the confederacy between them and the full autonomy of Slovenia. The unification of the State of the SCS with the Kingdoms of Serbia and Montenegro into the Kingdom of the SCS at December 1, 1918 and later, the Versailles system of border treaties allowed to «split» Slovenia between four states – Italy, Austria, Hungary, and the Kingdom of the SHS. Thus, the implementation of the provisions of the «Zholger's constitution» and the subsequent Slovenian state-building process were interrupted up to the end of the Second World War.

Keywords: State of the SCS, United Slovenia, Slovenian state-building process, «Zholger constitution», confederation, full autonomy

Надійшла до редакції 28.01.2018 р.